

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

<p>Szerkesztőség, hova a lap szellemi-részét illető minden küldemény küldendő: Nagy-Péterfia-utca 977.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven. ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DÍJA: <i>Benn a lapban</i> egész oldal 8 frt, fél- oldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; <i>a kívül</i> egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr., $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél ár- engedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.</p>	<p>A kiadóhivatal kezelője RÓZSA SÁNDOR főisko- lai háznagy, kinek nevére inté- zendő a lap minden anyagi dol- gára s a külső hirdetésekre vonatkozó küldemény.</p>
--	--	---

Olvasóinkhoz.

I.

A folyó év végével visszalépek ezen Lap szerkesztésétől.

Nem minden meghatottság nélkül hozom e nyilatkozatot t. olvasóink tudomására, mert hiszen eddigi ifjabb férfikorom, vagyis életem legszebb részének jó idejét az egyházi lapszerkesztés munkájára fordítottam, soha egy pillanatra sem sajnálván a fáradságot, melyet az nekem okozott. Szép és gyönyörűsége munka volt az nekem, hogy éveken át egyházi közéletünk ütereinek lüktetését kelle vizsgálnom, s arról hétről-hétre egy művelt, intelligens közönség előtt be kelle számolnom.

És ha most már mégis visszalépek e munkaterről, annak egyetlen oka az, mert a lapszerkesztés mellett kevés időm jutott a komolyabb tanulmányok folytatására, a mire pedig mindig vágytam, a melyben az ember teljes szívével, lelkével s minden tudásával egy komolyan kitűzött cél megvalósítása felé tör.

A lapszerkesztés sok esetben személyi kellemetlenséggel is egybe van kötve. Jó lélekkel mondhatom, hogy ezek reám soha mélyebb, maradandó hatást nem gyakoroltak. Korán meg kellett az élet iskolájában tanulnom, hogy küzdelem az élet, s csak az szenved az esetleges bántalmazások miatt nagyon sokat, ki azt hiszi, hogy embertársai az ő egyénisége érdekeinek emelésére valók. Nekem nem jutott soha időm arra, hogy az érzékenykedést magamban kifejleszthessem.

Nyugodt lélekkel tekintek vissza hirlapirói s szerkesztői pályafutásomra. Ok nélkül nem bántottam soha senkit; és ha e Lap talán egyszer-e egyszer mégis kellemetlen érzéseket okozott egyeseknek, arról én nem tehettem, —

hiszen a nyilvánosság organumát egyeseknek, a közegészet érdeklő hibái, tévedései napfény elé állítása elől végkép elzárni nem lehet, nem szabad.

De most már valóban vágyakozom a nyugodt munkára, melyben kissé összeszedhessem magamat, szellemi erőmet. Mert távo! áll tőlem a gondolat, hogy teljesen visszavonuljak a munkától, épen most, épen az én életkoromban, mikor az ember legerősebb, s ezért, talán maradandó értékűt legtöbbet alkothat.

Isten kegyelméből dolgozni óhajtok ezután is, s ezen Lapba is írni akarok lehető gyakran minden olyan tárgyról, melyhez hozzá tudok, s kedvem is lesz szólani. Helyzetem tehát e Laphoz csak annyiban változik, hogy annak többé nem szerkesztője, hanem iránta melegen és szeretettel érdeklődő barátja, munkatársa leszek.

Minden aggodalom nélkül válhatok meg a „Debreczeni Protestáns Lap”-tól, mert annak jövőjét teljesen biztosítva látom. Ott marad a szerkesztőségben *dr. Bacsoni Lajos* jogtanár barátom, ki egy év óta szíves volt velem a szerkesztői feladatokat megosztani, s kinek támogatása mellett — hálával ismerem be — e Lap oly magaslatra emelkedett, a minőn azelőtt sohasem állott. Helyembe pedig *dr. Erdős József* theologiai tanártársam és barátom lép, kinek magas képzettsége, jól ismert szép tolla, nemes lelkülete mind biztosíték lehet t. olvasóink előtt arról, hogy az ő vezetése alatt e Lap még jobban elérheti azt a célt, mely eléje tűzve van, hogy legyen az egyházi közéletünk méltó s vezérlő egyik organuma.

Ajánlom az én barátaimat s az ezután általok képviselendő ügyet mindazok szeretetébe, kik engemet támogatni oly igen szívesek valának.

Én pedig köszönöm, szívem mélyéből kö-

szönöm t. olvasóink irántam tanúsított pártfogását, elnéző jóságát. A Lap munkatársainak, erkölcsi és szellemi támogatásukért szintén hálás köszönetet mondok. Az én erőm e téren ő benők vala, s örülök, ha eszméik napvilág elé hozatalában évek során át közvetítő szerepet vihettek.

Az Isten áldja meg ezt a mi Lapunkat, hogy terjedhessen, virágozhassék, s egy nagy egyházvidék központján, sőt egyetemes magyar reformált egyházunk legnagyobb gyülekezetének körében szerkesztve, egy világító torony tűzlángjával vessen fényt, adjon irányt a hánykódó habokon fényt és irányt keresőknek.

Debreczen, 1893. deczember 20.

Csiky Lajos.

II.

A Debreczeni Prot. Lap szerkesztőségében az újjévvel végbemenendő személyváltozás alkalmából két irányban érzem magamat nyilatkozatra kötelezve.

Első sorban tartozom ezzel a multnak, a Debr. Prot. Lap multjának, s a ki annak képviselője gyanánt áll most előttünk, e Lap visszavonuló szerkesztőjének, Csiky Lajos t. barátomnak. Nem érzem magamat hivatva ugyan annak a jelentőségnek mérlegelésére, a melyet

a Debreczeni Prot. Lapnak úgy a régebbi, mint a közelmúlt időkben egyrészt mint a hazai protestáns időszakai sajtó egyik organumának, másrészt pedig, mint egyháztársadalmi közéletünk egyik tényezőjének méltányosan és igazságosan tulajdonítani lehet; valamint annak a megállapítására sem vállalkozhatom, hogy e jelentőségéből mennyi jut azon utóbbi 7—8 évre, a mely idő alatt e lap Csiky t. barátom szerkesztése alatt állott, s hogy minő feladatokat és hivatást töltött ő be ez idő alatt a lap körül. Mindezek higgadt megítélése egykor a hazai prot. időszakai sajtó történetének leendő feladata. Egyet azonban tudok s annak nyilvánításával e pillanatban tartozom is. És ez az, hogy Csiky Lajos e lapot évek hosszú során keresztül ritka buzgósággal, ifjú lelkesedéssel és ambícióval vette körül és vezette. És ha talán az eredmény egy vagy más tekintetben nem is felelt meg teljes mértékben a várakozásnak s különösen nem állott is helyes arányban mindenkor a szerkesztő munkássága- és jóakarataival: annak oka jobbra külső kedvezőtlen körülményekben, a szerkesztő elszigeteltségében, a köz-szellem lanyhaságában és bizonyos ekszkluzív jellemében és a változatlanág kényelmes csendjének túlbecsülésében keresendő. Senki sem tagadhatja, hogy közéletünk helyenként megdöböntő silány-

✠ TÁRCZA. ✠

A „Római propaganda“ statisztikájából.

(Folyt. és vége.)

2. Canadában föltűnően terjeszkedik a római propaganda, a mennyiben itt a *kath. egyház tényleg állami egyház*. Hatalma folyton növekedő vagyónán alapul. Tömérdek földbirtoka van s mindenkor és mindenütt ő a legtöbbet ígérő konkurrens. Szorgalmasan szedi be a hívóktól a tizedet, a mely Quebec tartományában többet tesz ki, mint 4 millió dollárt. A templomokban bérbe adja a helyeket, a mi sok más jövedelemmel együtt évenként többet, mint 10 millió dollárt tesz ki. Igen gyakran vet ki adót templomok és paplakok építésére és renoválására: kolosszális stólákat szed az általa teljesített funkeziókért, s folytonos kollektálásai mellett is igénybe veszi az államsegélyt a maga humanitárius intézményeinek a fentartására. Nehány évvel ezelőtt több millióra rugó sorsjegyeket bocsátott ki; gazdagon jövedelmező kereskedést űz a szent képekkel, úgy hogy igen gyakran az orvosok konsultálásainak is veszedelmes konkurrencziát csinál. *A mik Európában a lourdesi csöppek, azok a szent képek Amerikában*, a melyeknek gyógyító hatása az összes betegségekre kiterjed. S még valkiméribben űzik azt a mesterséget a papok a szárazföldön. Kereskednek dohánynyal, pipákkal, levetett ruhákkal és így tovább, s ha jól vág be az üzlet, hamarosan kendők segítségével a bor- vagy sörcsarnokok szegleteiben egy gyöntatószéket is improvizálnak, a mi termé-

szetesen megint csak jövedelmező foglalkozás. Vándorló páterek igen gyakran 40 vagy 50 dollárral is megterhelten hagyják el a hívókat s különösen a mise a legjöveldelmezőbb forrásuk.

Magától értetődik, hogy ilyen viszonyok mellett elszegényednek a kath. hívók. *A papizmus egyenlő a pauperizmussal*, — mondja helyesen az amerikai ember. S bár a népek zsebe és lelkiismerete a papok kezében van, a katholicizmus folyton apad, míg a francia protestantizmus óriásilag halad és gyarapszik. S míg 50 évvel azelőtt egyetlenegy francia prot. templom sem volt található Canadában, addig ma 100 körül jár azok száma. Ilyen, a katholicizmustól elvált papot nálunk is ismerünk, t. i. *Chiniqny* atyát, a kinek „50 év a kath. egyházban“ cz. művét Révész Mihály ültette át nyelvünkre. E műnek egyik tétele bizonyosságot tesz arról az intoleranciáról, a melylyel ott a pápisták a más hívókkal szemben viselkednek. „20-szor köveztek meg“ úgymond. „Canadának azon helyei, a hol megvertek, megsebesítettek s mégis csudálatosan megszabadultam: Quebec, Montreal, Ottawa, Charlottetown, Halifax és Antigonish.“ Elmondja e művében saját tapasztalatai alapján, hogy Canadában a romanizmus a vallás álarcza alatti állandó politikai eselszövény a legszentebb emberi jogok és isteni törvények ellen, mely újkori Babylon nagy veszély Krisztus egyházára, és Krisztus evangéliomának kiengesztelhetlen és legáltalmasabb örök ellensége. Nem csuda, ha ilyen viszonyok között sokan kivándorolnak, főleg az *Egyesült-Államokba*, a hol a katholicizmus hatalma talán még nagyobb.

Az Unió belügyminiszteriuma által 1891. július 2-án kiadott census bulletin szerint az Egyesült Államok kath. lakossága e század elején csak 100 ezer lélekből, tehát

ságokat kezdett az utóbbi években felszínre hozni, a melyek elárasztották annak itt-ott minden fontosabb mezejét, s vakmerőséggel kapaszkodtak bele a kormányrudakba, hogy egyéni hatalmat s befolyást teremtsenek ott, a hol csak a közakaratra és közmeggyőződésnek van jogosultsága. És mindez lehetővé vált egyszerűen az által, mert a meggyőződés bátorsága kezdett kimenni a közdivatból s a becsületes és jótékony kritika helyét bizonyos eszélyes alkalmazkodás és tartózkodás s az érdekek tulságos előtérbe állítása foglalta vala el. Hál' Istennek, a legutóbbi időkben némi javulás e tekintetben is mutatkozik, legalább abban, hogy az emberek önértetesebbek, tájékozottabbak s ennél fogva nehezebben vezethetők félre. De kétségtelen dolog, hogy ily viszonyok nem lehettek kedvezők egy lap felvirágoztatására, a mikor annak küzdenie kellett egyrészt a közönyvel és elvtelen opportunizmussal, másrészt bizonyos terrorizmussal is. Nem csoda tehát, ha ily körülmények között a legnagyobb buzgóság is elfárad, meglankad vagy épen elfásul. Szerencse, hogy Csiky Lajos buzgalma nem fáradt és nem lankadt el, annál kevésbé esett fásultságba. Ő kedélye és munkacereje teljes frissességével lép ki e lap szerkesztőségéből; s kiléphet azzal a jutalmazó öntudattal, hogy

7—8 hosszú éven keresztül, nehéz viszonyok között e lapot fentartotta s annak útján közéletünknek legjobb tehetségéhez képest hasznos szolgálatokat teljesíteni igyekezett. Kivánjuk, hogy e tudat kölcsönözzön neki erőt a további tevékenységhez.

A másik, a mit megemlíteni szükségesnek tartok, már a jövőre vonatkozik. Programot adni fölöslegesnek tartom azok után, a miket erre nézve egy évvel ezelőtt e helyen elmondani szerencsések voltunk. A napirenden lévő egyházpolitikai és részben egyház-szervezeti kérdésekben, valamint minden közkérdésben továbbra is a *tiszta és nemes liberálizmust* tekintem, valamint tekintetben mindenkor irányelvem, sőt ideálom gyanánt. A protestántizmust úgy fogom fel, mint ez elvek szülöttjét és egyúttal hordozóját. Mindentől el tudok szakadni ez elvekért, de ezektől semmiért sem. Tanügyi téren a *debreczeni protestáns egyetem* nagy eszméjének szolgálatára leszünk újabban kizárólag hivatva s mindent el fogunk annak idejében, a sajtó és igazság erejével, követni arra nézve, hogy a nagy lelkesedés méltó eredményre vezessen, s egyesek alkotási viszketősége, telhetetlen ambíciója, erőszakossága és tájékoztatlansága miatt, a melyek már eddig is sokat ártottak az ügynek, valami korcs-alkotás szégyenét hordozni

az egész lakosság $\frac{1}{53}$ részéből állott. 1850: $\frac{10}{143}$; 1870: $\frac{10}{83}$; 1880: $\frac{10}{77}$ s 1890-ben a lakosság $\frac{1}{6}$ részére emelkedett. 1850—80. között a lakosság 116, az ev. kommunikánsok száma 185, a katolikusoké pedig 294%-al, az ev. templomok száma 125, a katolikusoké pedig 447%-al emelkedett. 1850. a kath. népesség 45%, 1870. 68%, 1880. pedig csak 63%-al multa felül a prot. templombajárók számát. Itt tehát egy kis hanyatlás észlelhető, mely azonban tényleg nem a kath. népesség megfogyásában, hanem a prot. gyülekezetek emelkedésében találja magyarázati alapját. Róma propagandájának haladása ellenben nem annyira a más hívők megtérítésére, mint inkább az ir. katolikusok tömeges bevándorlására vezető útja. E bevándorlás sokkal erősebb, mint a kath. lakosság emelkedése, s a mellett igen sokan Amerikában hűtlenek maradnak az ő vallásfelekezetiükhöz.

Mindamellett *Amerikában igen nagy a kath. egyház hatalma*, különösen azért is, mivel állásának megfelelőleg igen nagy vagyonnal rendelkezik. Birtokban képviselt 1850. 9, 1860. 20, 1870. 60, s 1890. 118 millió dollárt. Leggazdagabb a new-yorki diocesis, mely 1880. $3\frac{1}{2}$, 1890. pedig 9 millió dollárt érő birtoknak a tulajdonosa. Ezenfelül 1869—1879. között különösen a „New-York Catholic Protectory for Juvenile” fölsegélyezésére 6.043,626 dollár államsegélyt nyert, s különösen mint politikai faktor a szavazatok elnyerése tekintetében igen nagy befolyásnak örvend a katolicizmus Amerikában. Rómának pedig — tudjuk — egyik fölve a „do ut des” s igen kitűnően tud alkalmazkodni a „tolerari posse” elve alapján az adott viszonyokhoz! S a mellett az Egyesült-Államokban az angol faj oly annyira szaporodik, hogy

a legesekélyebb számítás szerint is 100 év múlva 200 millióval fogja meghaladni az európai kontingens elerőlenedett lakosságát, a mi megint csak emelni fogja Róma hatalmát és a propaganda befolyását.

Már *Lafayette* mondotta annak idején, hogy ha valamikor megtörik az amerikai nép szabadságát, úgy az a római papság által fog megtörténni, s 50 évvel azelőtt *XVI-ik Gergely* pápa is abban a nézetben volt, hogy az egyház üdve Amerikából jön. 1870-ben pedig páter *Hecker* azt jövendölte, hogy rövid időn államvallás lesz Amerikában s ez épen a róm. kath. vallás leend. Hathatós eszközökkel rendelkezünk a protestántizmus feletti teljes győzelemre, — mondotta Cincinnati egyik püspöke s még határozottabban tudja ezt Charleston püspöke, a midőn orákuluma azt sugallja, hogy 30 év múlva vége lesz a prot. eretnekségnek az Egyesült-Államokban. S azoknak a szenzácionális tudósításoknak az észak-amerikai katolicizmus terjedéséről magyarázati alapja épen abban a körülményben keresendő, hogy ott a katolicizmus igen nagy befolyást nyert az iskolák felett s így az állami iskolák fokozatos katholizálása tekintetében a protestántizmusra nézve sokkal veszélyesebb jelenség, mint Angliában. Veszélyes a kulturára nézve is, mert hiszen Róma iskolaügyi álláspontja abban kulminál, hogy a nevelés az egyház kizárólagos joga és *jobb a tudatlanság, mint az eretnekség!* Ezt hirdeti még Bostonban is, a vallásos és politikai szabadság-élet cme régi göczpontján.

Eperjes.

Dr. Szlávik Mátyás.

ne legyünk kénytelenek, a mint annak a filozofiai fakultás tervezetének készítésénél mutatkozott elhamarkodás és tájékozatlanság által jórészen már eddig is ki valánk téve.

Teljes örömmel és reménységgel üdvözlöm új szerkesztő társamat, *dr. Erdős József* hit-tanár barátomat, mert meg vagyok győződve arról, hogy a jelzett czélok és törekvésekre nézve egymásnak nem útjában állani, hanem egymást jóakarattal és kölcsönösen támogatni fogjuk. Az ő tudományos képzettsége, meggyőződésének önállósága, lelkiületének valóban papi szelidsége és buzgósága reménylenem engedi, hogy az ő belépése által e lap további fejlesztésének alkalmi jelentékenyen sokasodni fognak.

Kérjük végül nagyérdemű munkatársainknak s főleg ez évben örvendetesen megszapordott egyházi és világi előfizetőinknek további nagybecsű támogatását is, komoly szándékunk lévén az, hogy ha az előfizetők száma kellő mértékben fokozódni fog, lapunkat már a következő újév folyamán állandóan két ivessé tenni igyekezzünk, hogy e tekintetben egyetlen egyházi lap által se szárnyaltassunk túl.

Debreczen, 1893. decz. 21.

Dr. Bacsoni Lajos.

III.

Csiky Lajos tisztelt barátom a „Debreczeni Prot. Lap” szerkesztésétől visszavonulván: a szerkesztőség bizodalmas felszólításának engedve, ezennel kinyilvánítom, hogy ennek a Lapnak, *dr. Bacsoni Lajos* tisztelt barátommal leendő együttes szerkesztésére magamat elszántam s lehetőleg mindent megteszek arra nézve, hogy a Lap irányában támasztható méltányos várakozások minden irányban kielégítésre találjanak. Viszont hitfeleinket, elvbarátainkat és általában az érdeklődő közönséget teljes bizodalommal kérem, hogy eddig tapasztalt szellemi, erkölcsi és anyagi támogatásukban e Lapot ezentúl is részesíteni s ily módon az általunk vallott és hirdetett elvek terjedését s diadalát elősegélni buzgólkodjanak.

Debreczen, 1893. decz. 21.

Dr. Erdős József.

A karácsoni örömhír.

A világosság, szeretet és békeség országából ismételtlen hangzik felénk a karácsoni evangéliom, ama vigasztaló, biztató, bátorító szózat: Ne féljétek! mert Megváltó született nektek, a ki az Ur Krisztus! Képzeltető-é ennél tisztább,

édesebb öröm, gondolható-é ennél megnyugtatóbb, felemelőbb érzés, van-é ennél áldásosabb, szentebb tudomány? Bizonyára nincs sehol e világon. Ám a józan ész segítségével megvizsgálhatjuk a természeti világ összes jelenségeit s kísérleteket tehetünk a mindenség elrejtett titkainak megfejtésére is, de Isten lényét, az ő dicsőségét és jóságát, a múltó lét tüneményeiből valójában fel nem ismerhetjük s rendeltetésünk végeczélját tisztán meg nem láthatjuk. Erre egyedül Krisztus Urunk vezérelhet el ígéje és szent Lelke által. Kinyilatkoztatta bár Isten az ő hatalmát és fenségét a látható világ minden rendiben s kitöltötte Lelkének ihletét az emberi szívekbe, hogy ki-ki lássa, szemlélje s imádj a mindenség szabados Urát: de míg az egek boltjain fénylő világok bizonyosságot tesznek az Örökkévalónak mély bölcseségéről s a napok és éjszakák szünetlenül hirdetik az ő nagyságos dolgait: addig az ember, hűtlenség, engedetlenség és hálátlanság bűnébe esve, a Teremtőnek tiszteletét átruházta a teremtményre s romlandó alkotások előtt hajtott térdet az egyedül imálandó Isten helyett. Maga a választott nép, Izrael is, melyet Isten oly nagy kegyelemre méltatott, hogy üdv-ígéretét annak körében tartotta fenn firól-fira, egészen az időnek teljességéig: ez a nép is, mint nép, letévedett Isten útáról, és saját útait haladt. Mily csekély volt a száma annak a küzdve-küzdő maroknyi töredéknek, a melynek kebelében — elrejtve bár, de szüntelen — tiszta lánggal világolt az Isten dicsősége! Mily mély fájdalom visszhangja lehetett, a próféta által tolmácsolt ama kiáltó szózat: „Halljátok meg egek és vedd füleidbe föld, mert az Ur szól: Ime fiaikat nevelék és őket nagy méltóságra emelém, de ők elszakadának tőlem. Az ökör ismeri az urát és a szamar az ő urának jászlatát: Izrael nem ismeri, népem nem veszi eszébe.” Igen: „mindnyájan elpartoltak, egyetemben hiabavalókká lettek.” Önzés és gonoszság ült tort az eredeti szentség és igazság ravatala felett s az emberiség odáig sülyedt vala már, hogy a bűnt nem csupán érzéki élvezésből, de magáért a bűnért kedvelte s cselekedte, míglen aztán erkölcsileg teljesen megromolva, vallásilag végkép elistentelenedve, a bűn iszonyatosságainak jutott oda zsákmányuk. Tépelődve, töprengve keresték ekkor a népek milliói a szabadulás útját, de mind hiába. Mert midőn a természet erőihez s az ezeket kiábrázoló néma bálványokhoz fordultak, nem találták meg az óhajtott lelki békességet, sem az élet és halál küzdelmeiben vigasztaló, élő reménységet. Művészetők, tudományuk, összes bölcseségök szintén mind elégtelen, erőtelen volt arra,

hogy Istentől való elszakadásuk következményeitől, a rossz lelkiismerettől, a haláltól és kárhozattól megszabaduljanak, avagy az elvesztett édeni boldogságot visszavarázsolják. Sőt inkább, mennél hatalmasabbnak képzeltek magukat: annál erőtelenebbek s élettelenebbek lettek. Utóvégre a választott nép is kénytelen volt beismerni, hogy Istentől nyert számtalan kiváltságai mellett sem szabadulhat meg önnön saját ereje segélyével a bűn átkától, ha csak el nem jó az ígért Szabadító. Viszont Izraelnek történelméből megtanulhatta az egész világ, hogy miként ez a nép, úgy egyetlenegy halandó ember sem képes visszaszerezni soha azt az eredeti boldogságot, a mely egykor az első bűn miatt elveszett vala. Ekként érlelte s élesztette Isten, évezredek hosszú során át, a megváltás szükségének érzetét és tudatát; ily módon bizonyította be az ó-világ népeinek történetében az ő végtelen irgalmasságát, hogy lássa meg minden szem, érezze minden szív s vallja minden száj, hogy az önnön saját bűne miatt halál töribe esett embert, egyedül a kegyelmes Isten szabadíthatja meg.

És tényleg meg is szabadította, midőn üdvtervének megvalósítása céljából elküldötte e földre a Messiást, ama válságos körülmények és alakulások közepett, midőn egyfelől a pogányság, másfelől a zsidóság, szóval az egyetemes emberiség vallási és erkölcsi életének teljes hanyatlása az egyetemes szabadulás után való vágyódást felébresztette, vagyis, a mikor az Irás szerint, elérkezett az időnek teljessége. Ekkor, a legalkalmasabb, legkellőbb időben szállott alá e földre az Idvezítő, hogy a mit e föld hatalmasai, bölcselői, hősei, költői, tudósai együttvéve sem voltak volna képesek létrehozni, azt ő egymaga, egyedül, a legtökéletesebb módon megcselekedje, az eget a földdel kibékítse, s küldetéséhez képest Istennek, mint szerető mennyei Atyának lényét kijelentse. Méltán örvendeznek tehát a mennyei seregek és igazi szent vigassággal teljesedett be mind az egész föld, mert az a Megváltó, a kinek világra jövelekor az égi karok dicsőítő éneket zengettek, a ki az Isten szentsége ellen elkövetett bűnért tökéletesen eleget tett, a ki a bűn miatt elkárhozott emberiségnek örök életet szerzett: az nem más, mint az eleve megígért Messiás, Izraelnek ama dicsősége s a pogányoknak ama világossága, a kit az evangéliom, gyarló emberi felfogásunkhoz mérten, Isten Fiának nevez. Igenis, Ő az Istennek személyes és tökéletes kijelentése; Ő benne lakozik az istenségnek teljessége testiképen, úgy hogy a ki Őt látja és ismeri, az látja és ismeri a mennyei Atyát.

Jézus az Ő neve, a mi azt jelenti, hogy benne jelent meg Istennek szabadító, idvezítő kegyelme s rajta kívül senki másnál, sem Máriánál, sem az angyaloknál, sem a szenteknek nevezett gyarló halandóknál, sem semmiféle teremtet lénynél idvesség nem található. Krisztus az Ő neve, mert Isten önmaga kente fel őt Szentlélekkel, a legfőbb prófétává, egyedüli főpappá és örök királylyá, hogy ezen hármastisztének betöltésével, az időben és az örökkévalóságban, minket, e porhaza vándorait, boldogokká tegyen s Istent, a mennyei Atyát dicsőítse földön és mennyen. Embernek Fia Ő, a ki végtelen szeretetéből, Istennek örök czélja szerint, hozzánk hasonló emberi alakban, a megalázódás állapotában jelent meg ezen a nyomorúsággal teljes földön, hogy ajkiról hallván meghalljuk s értvén megértjük az Ő örök országáról s annak dicsőségéről szóló evangéliomot és általa újból Istennek gyermekeivé legyünk.

Hogyan ne buzdulna hát hálára szívünk Jézus születésének emlékűnnapén s hogyan ne gondolnánk boldogító örömmel arra az idvességre, melyet ez, az örök dicsőségből váltságunkért földre jött Istenember, az ő tökéletes áldozatával szerzett s hogyan ne hinnénk, remélnénk egyedül ő benne, tudván, miként ő Istennek szent czélját a mi idvezítésünkben tényleg megvalósítandja, ígétét beváltandja. Vajha minden keresztyén, egyedül az Ur Jézusban keresné, hogy fel is lelje az élet és halál állapotában egyaránt a legfőbb vigasztalást, hogy így általa vezéreltetve, benne élve, hozzá vágyódva, keresztyéni méltóságunkhoz illően gondolkoznánk s cselekednénk, szünetlenül őt és a mennyei Atyát dicsőítően, magunkat élő áldozatul neki szentelnők, állhatatosan nyomdokiban járnánk, hogy egykoron mint örökös társai vele együtt is éljünk az Isten országában. Vajha a karácsoni evangéliom áldása, az Ur lelki és igaz kultusza boldogítaná az egész emberiséget, oszlatva a hitetlenség s bálványozás ködét s Istenhez vonzva a föld milliőinak szívét, lelkét!

Hadd zengjen hát házainkban, templomainkban s mindenhol e földön szerteszét a karácsoni öröm-ének: Dicsőség a magasságban Istennek! és a földön békesség és az emberekhez jóakarát!

Dr. Erdős József.

Még egyszer „a debreczeni ev. ref. főiskola történetének megírásához“.

II.

De menjünk tovább az engedmények adásában, menjünk el, kölcsönös jóakarattal, a legvégső határig. Mondjuk, hogy egy ember nem írhatja meg a kérdéses

művet kimerítően, részletesen, műgonddal, szépen, az egyetem megnyitása idejére. Több példák után indulva, ezen esetre is tettem javaslatot a legközelebbi e. ker. közgyűlésen. Javasoltam ugyanis, hogy gróf Degenfeld József elnöklete alatt küldessék ki egy bizottság debreczeni tanárok, lelkészek, esperesek, s történetirással foglalkozó világiakból,* mely tervezetet készítene a debreczeni főiskola történetének egy vagy több ember által, mindenesetre megbízás útján leendő megírására nézve. Mert szoktak ugyan pályázatot hirdetni egyes emberek életének (Károli, Fáy A. stb.) megírására; de már a városok, iskolák, vármegyék történetét csak megbízás útján iratják, a mi ezt éppen Debreczen, Budapest, Arad, Kőszeg városok, Bereg, Heves, közelebről Csanád stb. vármegyék történetének a megírása bizonyítja; mert ilyen nagy kérdésben csak úgy találomra senki sem dolgozik.

A mi azt az ellenvetést illeti, hogy több ember ilyen munkát nem végezhet, — szerintem — ez sem fogadható el; mert a debreczeni főiskola történetének igen sokféle ágazata, részlete van. P. o. (csak úgy hozzávetőleg, tájékozás s állításom világosítása végett mondom) külön fejezetben volna irandó a tanítás történetének, módszerének stb. fejlődése; más fejezetben a tanárok élete (természetesen vonatkoztatva az előbbi fejezetben írottakra); ismét másban az ifjúság élete, viselete, társas élete, bentlakás, ifjúsági egyesületek stb.; megint más fejezet volna nyitandó a felügyelet, kormányzatnak, s itt talán a püspökök élete (a mit ugyan megírott már a jó Tóth Ferencz dunántúli püspök), a főgondnokok, algondnokok élete; azután külön fejezetet kívánna a nagy könyvtár stb. stb. külön a középiskola, a theologia, a jogakadémia, a tanítóképezde és így tovább. De hát nem akarok én itt tervezetet adni; nem vagyok oly szerénytelen oly nagytudományú férfiakkal szemben, mint a kiket a jegyzetben felsoroltam; csak jelezni akartam, hogy ezen fejezeteket külön-külön, önállóan is meg lehetne írni; van is ottan ember, azokat is névszerint ki tudnám jelezni mindenik fejezetre s egy szerkesztő bizottság össze tudná hozni, el tudná simítani az egyes fejezetekben netalán előállható látszólagos eltéréseket úgy, hogy az egyöntetűség a műben mégis meglegne. Erre példa sem kell; mert ez mindennapi dolog; de ha kell is, ott van pl. Arad város történetének a megírása, melyet írt geologus, hisztorikus, botanikus stb. és mégis egész a mű és az egységet mi sem zavarja.

* Ezen tervezet ellen már elfogadható kifogást is alig lehetne komolyan tenni; ha csak az általánosan ismert kálvinista élheteretlenség, vagy a restség, a nem-akarás nem állana elő valami kopasz mentséggel. Mert ha egy ember ereje kevés, én ismerem a debreczeni tudós, tekintélyes tanári kart s tudom, hogy van ott ember mindenik szakmára bőven. De hát talán elég is volt már közel négyszáz esztendőig készülni és várakozni a legelső s mondhatni egyik legrégebbi főiskola történetének megírásához? Nem vagyunk talán túlkövetelők, ha óhajtjuk, hogy a debreczeni világhírű főiskola és ifjúságának történetét ne egy dunántúli püspök leírásából, ne a Szücs István, ne a Jókai regényeiből s ne a ponyvairodalom termékeiből, hanem magának ennek a mindjárt egyetemi rangra emelkedendő főiskolának a

* Gróf Degenfeld József, Balogh Ferencz, Géresi Kálmán, dr. Kovács Sándor, Széll Farkas, Tóth Sámuel, K. Tóth Kálmán, Kiss Albert, Lukács Odón, Szeremley József, Szeremley Samu, Bakóczy János, — továbbá a történelem, irodalom, egyh. történelem stb. rokontargyak tanárai.

szakszerűen megírandó történetéből ismerjük meg. Hiszen a debreczeni főiskola tanárainak működéséhez a multban egész irodalmi iskolák működése s története is fűződik s ezeket is mind és mindig csak idegen, távoli írók (Toldi, Imre, Beöthy Zs. stb.) műveiből kell ismernünk mindörökké? Avagy a Horatius parasztjával várjuk, míg egyik korszak a másik után elmúlik? Összedugott kézzel nézzük, hogy egy-egy munkás, jeles emberünk, egy Sinai, egy Péczeli, egy Révész Imre stb. (hogy az élöket ne említsem), egy egész életen át összegyűjtsön egy halmaz adatot és sirba vigye magával nagy részét, a mi pedig megmarad, a padlásra, no meg sajtakarónak a zsibvásárra, piacra kerüljön??!... Vagy bevárjuk, míg másunnan? . . . Hallgass el háborgó szívem! . . . Ne méltatlankodjál a főiskola szép multján merengő lelkem! . . . Ne tégy le a reményről, hogy a milleniumra, az egyetem megnyitása ünnepére, a régi, híres debreczeni főiskola története még megírható lesz s talán meg is leendő írva . . . „Nincs veszve bármi sors alatt, ki el nem csüggedett“ . . . Appellálj! . . . Igen! én appellálok! Az e. kerülettől, a debreczeni főiskola történetének megírását appellálok a debreczeni főiskolai tudós tanári karhoz, a melynek annyi érdemes író és történetíró tagja van . . . Appellálok a minden nemes és főleg reform. közérdekekért lelkesedni, buzogni és munkálkodni tudó nemes gróf, méltóságos Degenfeld József úrhoz . . . Ime, a napokban olvassuk, hogy a római kath. püspökök a püspöki megyék történetét készülnek a milleniumra megírni. S ha azok is meg lesznek írva, a történészek, tudósok, írók, művészek majd onnan fogják szedni az adatokat, képeket, a multak, hazánk és nemzetünk multjának, történetének megismeréséhez és megírásához, s mi protestánsok, a kik azt a történetet „csináltuk“, némaságunkkal, hallgatásunkkal elvesztjük befolyásunkat arra nézve, hogy az utókor azt a multat s a multban kifejtett munkálkodásunkat, áldozatainkat és befolyásunkat az események alakulására hiven és igazán ismerje meg! Hiába hivatkozunk majd arra, hogy a XVI. század folyamán 134 közép és felső ref. iskoláról s ezzel szemben csak 34 hasonló rangú róm. kath. iskoláról vagyon tudomásunk, ha nem a 134 iskolának, de még magának a debreczeni ref. főiskolának a történetét sem leszünk képesek a világnak bemutatni, a nagy közönséggel, írókkal, történészekkel, kulturpolitikussal megismertetni! A számokra, numerusokra való hivatkozásunk utóvégre elveszti bizonyító erejét, frázissá lesz. Mert ugyan ki tudja ma már csak egy váradi főiskola történetét is másokkal megismertetni, az irodalom barátai előtt részletesen feltüntetni?! . . . Azt mondom, hogy bizony érdemes volna a prot. irod. társulatnak azoknak az elenyészelt prot. fő- és középiskoláknak történetét felkutatni, megírni! . . . Mondom és ismételve sürgetem, hogy prot. főiskoláink történetét általában, még pedig addig, míg protest. jellegüket teljesen el nem veszítik, — mert nagy mérvben átmeneti időket élünk — irassák meg azok, a kiket e dolog illet . . . Irassák meg a debreczeni főiskolának a történetét a milleniumra, az egyetem megnyitási ünnepére! Örömmel olvasom, hogy Géresi Kálmán is sürgette már ezt a minap, talán a Csokonai-körben tartott felolvasásában. Ne csak sürgessük, ne csak tervezzük ezt, hanem fogjunk valahára, négyszáz esztendő mulva munkához! Ideje már, hogy ha még nem késünk!

Megbocsátanak nekem, azt hiszem, minden oldalról, az érdekeltek s érdeklődők, hogy e kérdést ismét napirendre hoztam, megsürgettem. Minden szót melegen dobogó, a protestántizmus igazaiért, szép multjáért s

missiószerű hivatásáért hevülő szívemnek fenekéről szedtem. Bensőm megnyugtat és biztat, hogy a mily őszinte, igaz szeretettel irtam s a milyen jót akartam és czéloztam, olyan jóakarattal fog találkozni az illetők részéről felszólalásom, ezen cikkem. Engedtessek meg, hogy a Péczeli szavaival végezhessem:

„Ki a multa érzéketlen,
Jobb jövőre érdemetlen . . .“

Görömbei Péter.

TANÜGY.

Felekezeti elemi iskoláink bajai.

Jól ismerik e lapok t. olvasói, az állami népiskolai tantervet; úgy hiszem, felesleges dolgot végeznék, ha azt részletesen bemutatnám. Mint cikkem felirata mutatja, népiskoláink bajairól akarok szólni, s habár az általam felsorolt bajok nem egymásból kifolyó hibák is, de mint ilyenek, azt hiszem, elmondhatók a felvett cím keretében. Egyházkerületünk népiskolai tanterve s az állami tanterv között meglevő némely lényeges különbséggel, tankönyveink, iskoláink belső bajait akarom itt most több évi tapasztalatom alapján elmondani.

Kicsiny vagyok ahhoz, hogy egyházkerületünk tudós szakemberei által készített népiskolai tantervünket bírálgassam, de mégis meglepő az, hogy annak összeállítására alkalmával nem méltatták kellő figyelemre, hogy a mi népiskoláink legnagyobb részben osztatlanok, s nyomorral küzdő, gazdálkodással foglalkozó kántortanítók által vezetettek, nem is említve, azt, hogy egyházaink legnagyobb részében különösen a nagyobb gyermekeket csak a hó leestével küldik iskolába, s a tavasz beköszöntével ismét munkába fogják, s a szülők kegyelméből élő lelkész és tanító, hogy az egyházban a belbékét megóvják, szemet hunynak, tudva azt, hogyha hívei egyházmegyéje előtt panaszt tesznek, mindjárt reájok kiáltják az „összeférhellen“ jelzöt. . . !

Igaz ugyan, hogy a C) tanterv az osztatlan népiskolák számára készült, de mit ér az, ha még abban is, például a III-ik osztályban két tantárgygyal több a tananyag, mint a minden osztályt külön tanító által vezetett állami tantervben.

Az állami tanterv a 3-ik osztályban semmit sem tud történelemtől, természetrajzról, mi nálunk már — csak a C) tantervet veszem, — meg kell tanítani 6 életrajzot, s a természetrajzból az állatországból tíz darabot, a növények közül szintén tízet, s négyféle ásványt. Azt gondolná valaki, hogy ez csekélység. Csekélység lehet ott, a hol egy tanító vezet egy osztályt, mert ott már a gyermek az első és második osztályban annyira elő van készítve a beszéd és értelem gyakorlatok által mindenre, hogy egész könnyedén tanulja a természetrajzot is.

Épen most panaszol egy szegedi tanító kollega, hogy nincs fizikai ideje a második osztályban beszéd és értelem gyakorlatok útján tanítani be a bibliai történeteket, s kénytelen volt azokat kinyomatni; úgy vagyok ezzel magam is, felíratom a megtanítandó bibliai történetet egy nagyobb fiúval a táblára, s a második osztály magánfoglalkozásul lemásolja, s mikor leván, velők felolvastatom, megértetem, s otthon beemlézik.

Pedig ez nem helyes, de mit tegyünk, ha a vizitáció folyékonyt várnak, idő pedig nincs, hogy egy osztályval naponként egy órát időzzünk. Nincs miért magamat mentgetni, mert iskolám mindig megüti azon

mértéket, melybe a jobbak osztatnak, de ki kell mondanom, hogy mindenre nem érünk rá.

De van még más nagyobb baj is, a mi 3-ik osztályunkkal. Annak a gyermeknek, a melyiknek eddig még csak egy olvasó könyve volt, egyszerre kell: Bibl. tört., Földr., Életr., Term. rajz., Zsoltár., Olv. könyv. Magy. nyelvt., legkevesebb 2 frt értékben, a szüle jön s szidja a tanítót, hogy nem tud kevesebb könyvből tanítani. S ha még volna mindenre jutányos tankönyv egyházkerületünknek, de azért a néhány állatért meg kell venni a sárospataki Buza-féle tankönyvet 34 kr-ért, holott ilyen tankönyvet állíthatna az egyházkerület jutányosabban. Mivel pedig a C) tanterv által követelt s már említett állatokért nem érdemes e könyvet megvételni, nincs mit tenni, mint íratjuk ezt is, s raboljuk a drága időt, hogy gyermekeink a kutyáról s füles bagolyról elhadarjanak néhány sort, a mikről ők legalább falun a nélkül is eleget tudnak.

Természetrajzi kézikönyvünk tehát nincs, s a tanító midőn belép az iskolába, látja, miket kell tanítani, de a tankönyvekről még csak utasítást sem tud adni neki senki. Igaz, hogy minden év augusztusában megküldi az egyházkerület tankönyveinek jegyzékét, de nem jó volna odatenni annak az aljára, hogy természetrajzi, nyelvtani, természettani, földrajzi (V—VI osztály) kézikönyvekül, olvasókönyvekül ajánlatnak ezek, meg ezek. . . ?

Én úgy tudom, hogy a népiskolai tankönyvek némi hasznót is hoznak az egyházkerületi pénztárnak, miért nem igyekszik hát az egyházkerület azon, hogy mindenre legyen tankönyvünk. Mennyi kellene évenként csak olvasókönyv, 60—70 ezer példány!

Ha megnézzük a népiskolai tankönyvek forgalmáról készített kimutatást, azonnal meggyőződünk arról, hogy mily tetemes kára van egyházkerületünknek abban, hogy egyes tankönyveinek nincs folytatása. Ilyen p. u. a Kótai földrajz. Míg a kimutatás szerint a 3—4 osztályokban elkél a bibl. tört.-ből, s életrajzokból 10—12 ezer egy év alatt, addig a földrajzból alig 4 ezer! Mi ennek az oka? Az, hogy a 3—4 osztályokra készített eme földrajz nem használható, csak ezen két osztályban, s ára 20 kr., de a Gérecz-féle sárospataki 28 kr-ért kielégítő a 3—6 osztályokra, s ha a tanító a 3-ik osztályban ezt véteti meg, ez által 20 krt megtakarít a szülőkkel. S a tanító, — a hol a lelkész, vagy a különféle látogatók nem őrkdnek eléggé a felett, hogy az egyházkerületi tankönyvek használtatnak-e, — megvéteti az utóbbit.

Egyszer kérdezte meg iskolánkban egy látogató, midőn olvasás alkalmával a Gyertyáni K. R.-féle olvasókönyvet kezébe adtam, hogy miért nem használok egyházkerületi olvasókönyvet, s midőn mondtam, hogy ilyet nem ismerek, azt válaszolta: Hát a Gönczy-féle? Természetes dolog, hogy erre nem volt szabad semmit szólnom!

Ha mint mondtam, vagy az iskolaszéki lelkészek, vagy körlátogatók, vagy maguk az egyházlátogatók jobban őrkdnének az egyházkerületi tankönyvek használatára felett, akkor még a legnagyobb forgalmú tankönyvekből is, mint a milyenek a Dóczy Abcz. Bibl. történetek, Életrajzok, nem 10—15 ezret, hanem, — tekintve 80—85 ezer, iskolába járó gyermekünket, nem is számítva az ott járó más felekezetűeket, — legalább is minden tankönyvnek az I—IV. osztályokban 20—25 ezer példányban kellene évenként elfogyni.

Felsővégesi lelkész-tanító.

(Vége köv.)

K Ö Z É L E T Ű N K .

Válasz a „Lelkipásztori verseny“ című cikkre.

E becses 45-dik számában Gergely Károly nagybányai lelkész úr a fentebbi cím alatt közölt cikkben védelmére kelt Fekete József átányi lelkésznek, kinek az általános termény- és iparszövetkezet igazgatóságához intézett levelét e lap hasábjain kifogásoltam. Mint-hogy G. K. úr a fő kérdést csak mellékesen érintette s több oly kifejezéseket használ, melyek nézetem szerint megjegyzés nélkül nem maradhatnak, cikkére e sorokban válaszolni kívánok.

A cikk kezdetén ily kifejezés fordul elő: „a nyirbogáti és átányi lelkésztársak a lelkipásztorkodás terén formyszerű versenyre hívták ki egymást, úgyszólván szellemi párbajra keltek.“ Ezen állítás nem szabatos, kiigazításra vár. Ha versenyről, vagy épen párviadalról van szó, kihívó csak az egyik fél lehet. Jelen esetben az átányi lelkész volt az. Én versenyre senkit sem hívtam ki; sőt, mint előre kifejeztem, ezen verseny eredményét az általam felvetett kérdés eldöntésénél irányadónak nem tekinthetem. Ama lelkipásztori verseny eredménye egyfelől a nyirbogáti hívek anyagi viszonyainak szegényesebb voltáról, másfelől saját erőm s tehetségem korlátoltságáról győzhetett meg. Kitünt, hogy átányi lelkésztársam több sikert tudott felmutatni a lelkipásztorkodás terén, mint én. Ugyde én mindenkor tudatával birtam annak, hogy a reform. lelkészi karban számos, nálamnál jelesebb és több sikerrel működő lelkészek vannak. Sőt azt Fekete József úrnak is be kell ismernie, hogy bár nazarénusok egyikünk egyházában símsenek, mint a verseny eredménye mutatja, még sem tarthatjuk magunkat jobb lelkipásztoroknak ama számos jeles tisztársainknál, kiknek egyházaikban a nazarénizmus fellépett és terjed.

Gergely Károly úr cikkét olvasva, úgy találok, hogy miként Fekete József lelkésztársam, úgy Gergely Károly úr is, az önszegélyző szövetkezet előnyös voltát igyekezett előtérbe állítani, az általam felvetett fő és elvi kérdést háttérbe szorítván, hogy így arról a figyelmet elfordíthassa. Fejtegeti, hogy mily üdvös dolog, népet a lelkész a fogyasztási szövetkezet élére állva, a népet a nyereszkes vállalkozók kezei közül kiszabadítja, a társulás által a nép anyagi erejét fokozza, az egyházi terhek viselésére képesebbé teszi. A fő kérdés felett pedig könnyedén átsiklik. Én nem a fogyasztási szövetkezet áldásos vagy nem áldásos volta felett indítottam vitát. Az általam felvetett elvi kérdés ebben foglalható össze: helyes dolog-e, hogy egy reform. lelkésznek oly levele forogjon közkézen, melyből kitűnik, hogy ő a korcsma engedélyezését sürgős szükségnek állította s annak kieszközölésére tevékenyen közreműködött? Helyes volt-e, hogy a fogyasztási egyesület elnökségét azután is megtartotta, a midőn amaz egyesület a szeszes italok kimerésére is kiterjesztette üzleti működését? Ezen kérdésekre érdemleges választ G. K. úr nem adott, bár a Fekete J. eljárását oly dolgok előhozásával mentegette, melyeknek megengedhető, sőt hasznos voltát sem én, sem más kétségbe nem vonta.

Felemlíti G. K. úr, hogy mivel népünk jövedelemforrásai mindig több oldalról vétetnek igénybe, ezért a nép terhén kell könnyíteni s azt a teherviselésre képesebbé kell tenni. Ha látja a nép, hogy az ő papja tudományával, jó lelkével s szorgalmával anyagi téren is segítségére lehet, mindjárt jobban ragaszkodik hozzá.

Tökéletesen egyetértek vele. Ha látja népünk, hogy sorsa iránt érdeklődünk, bajain segíteni szívesen törekszünk, szóval ha jó és balsorsában mint jóakaró barátot lát bennünket maga mellett, ez által csak nyér előtte állásunk fontossága.

Fel is sorol G. K. úr néhány oly eszközt, a melyek az ő szavai szerint a nép anyagi javának előmozdítására szolgálnak „egy ahhoz értő, ügyes lelkész kezében.“ Véleményem szerint azonban ezen eszközök némelyikének használatában szorosan meg kell vonnunk a határvonalat, a melyen túl lépünk nem szabad.

Van közleményében egy könnyedén odadobott vád is, melyet válasz nélkül nem hagyhatok. „A ki segíteni akar magán, vagy a népen, — így ír G. K. úr egy helyen — azt megrövjük, hogy a lelkészi tekintély ellen vét; a ki világi ügyekbe elegyedik, azt mondjuk róla, hogy eltért az evangy. szellemétől.“ Ez a vád talán tartozhatik lelkészi karunk több tagjára, de mindenesetre illet engem, ki F. J. lelkésztársam eljárása ellen felszóltam. De kérдем Gergely K. úrtól, vajjon azért róvtam-é én meg F. J. lelkésztársamat, mert a népen segíteni akart? Nem azért-e, mert e végett nem választotta meg az eszközöket; oly eszközt használt, melyet nekünk, lelkészeknek használnunk nem szabad és közkézen forgó levelében lelkészhez nem illő nyilatkozatokat tett, s ily módon valóban eltért az evangyéliom szellemétől? Bizony ha G. K. úr fentebbi állítását világosabb értelmezés nélkül fentartja, hajlandó vagyok azt hinni, hogy közleményeimet vagy el sem olvasta, vagy legalább nem figyelmesen olvasta el s egyoldalú felfogásnak hódolt, midőn cikkét közzétette.

Állításainak bizonyítására felhozza érvül, hogy Krisztus Urunk is megkönyörült az éhező sokaságon, midőn 5 ezer embert jöltartott, sőt egy alkalommal még egy kis borrhól is gondoskodott. Elfeledkezett azonban ama nagyszerű jelenetről, a midőn Krisztus Urunk kiüzte a pénzváltókat s galamb-árusokat a templom tornácából; bizonyosan nem azért, mintha a forgalomnak a pénzváltók által könnyebbítését helytelen dolognak tartotta volna: vagy épen azt kárhoztatta volna, hogy a galamboknak elárúsításából valamelyik szegény kortársa egy kis jövedelemforráshoz jut. Az okot megtalálhatjuk az istenember ama szavaiban „az én házam imádságnak háza, ti pedig tettétek rablók barlangjává.“ Ilyen az Ur házához s annak szolgálatához nem illő üzérkedésre volnának némelyek hajlandók ma is, s ez az, a mi ellen én felszóltam.

Flammarion Urániájából idéz G. K. úr egy tételt, melyben a Mária bolygó egyik lakója azt mondja a földi emberekről, hogy azok elég tökéletesek lehetnének, de az a nagy hibájok van, hogy esznek, e miatt sok egyéb hibába s bajba esnek. A jeles Flammarion után idézhette volna G. K. úr még azt is, hogy a földi halandóknak nem csak azon hibájok van, hogy esznek, hanem az is, hogy isznak és e miatt még több bajba és vétekbe keverednek. Ennélfogva az italmérési helyiségek bizony nem tekinthetők oly jótékonyági intézeteknek, melyeket nekünk lelkészeknek a nép anyagi jólétének előmozdítása végett felállítanunk kellene, sőt megengedhető volna.

De nézzük meg, melyek azon eszközök, melyeket Gergely Károly úr a nép anyagi jólétének előmozdítása végett lelkésztársainak ajánl.

Felhozza, mint követendő példát, hogy ő Krassón takarékmagtárt állított. Mégis könnyebbül tehát a vád sulya, s mi, a kiket Gergely K. úr a nép jóléte iránt bűnös közönyösséggel vádol, kezdünk kissé fellélegzeni. Mert hiszen takarékmagtár alapításában nem ő volt az

első s Krassón kívül számos más községben áll fenn takarékmagtár, melynek vezetésében a lelkésznek tevékeny része van, a nélkül, hogy őt ezért a lelkészi tekintély ellen vétőnek, vagy éppen az evangéliom szellemétől eltérőnek tartani valakinek eszébe jutna. Így van ez a dolog a temetkezési intézetekkel is.

Három évtizeddel ezelőtt keletkezett takarékmagtár egyházunkban is. Felállította pedig azt, ha a Gergely K. úr által használt szójátékot tovább viszzük, nem József, hanem Bénéiamin, boldog emlékü elődöm, Nemes Bénéiamin s az akkori egyházi előljárók. Ennek köszönhetjük, hogy most egyházunknak majdnem hatodfélezer forint tőkepenze s 250 m. mázsa roszból álló kölcsönmegtári alapja van. Ugy a gabona, mint a pénztőke kicsiny részletekben van az egyháztagoknál kölcsönként elhelyezve. Ezek kezelése, nyilvántartás s számadás vezetése sok időmet vesz igénybe. De nem tartok attól, hogy ez a lelkészi tekintély s az evangéliomi szellem rovására történik. Sőt kedves kötelességemnek tartom azt, azon tudatban, hogy az egyháznak nem megvetendő jövedelemforrást biztosítunk ez által. Ezenkívül azon határozott nagy előnye is van az egyházi kölcsönnek más kölcsönök felett, hogy itt a nép a befizetett kamatokkal is saját terhén könnyít, az egyháznak oly szükségei fedeztetvén a kamatokból, a melyekre saját zsebéből kellene adóznia, ha a kölcsönt nem saját egyházától kapná, hanem valamely pénzintézetől venné fel, a mikor is a kamatok reá nézve teljesen elvesznének. Így pedig a 8%-os egyházi kölcsön csak 3—4%-nak számítható.

Nyír-Bogát.

Mózes András.

(Vége köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Boldog karácsony-ünnepléseket kívánunk** e helyen is lapunk olvasóinak. A karácsony minden egyéb ünnepeink közt leginkább a szív, a kedély, mert a benső, a családi örömök ünnepe. Találja ez ünnep, Krisztus Urunknak áldott születésén boldog meglepedésben a mi kedves olvasóinkat, hogy erőt merithessenek e napokon életök további küzdelmeihez, s ez ünnep költői, de komolyan vallásos eszményiségéből az élet bizony sokszor rideg valóságához.

— **Adományok a debreczeni egyetem alapjára.** Az a nemes felbuzdulás, mely Debreczen város közönségét, ősi főiskolánk egyetemre fejlesztésének hírére ihletként megszállotta, folyton-folyvást növekedőben van. Az özvegyek filléereikkel, a vagyonosabb hitsorsosok tekintélyes összegekkel sietnek hozzájárulni a szent terv megvalósításához. Nem múlik el egy nap sem a nélkül, hogy újabb meg újabb ajánlatok, adományok és alapítványok ne történnének a nagy cél elérése érdekében. Hasábokat irhatnánk az áldozatkészség megható példái-ról, a mi mind azt igazolja, hogy ha szinte bizonyos körökben aléltság és megmagyarázhatatlan elzárkózottság tapasztalható is, de egyesek tudatos buzgalma annál inkább határozottabban kifejezésre tör s valóban lelkesítő tettekben nyilatkozik. Utolsó közlésünk óta a következő gyűjtésekről kell megemlékeznünk: A debreczeni főiskolai tanárok is gyűjtöttek a magok körében a debreczeni egyetemre. E gyűjtés eredménye 4900 ko-

rona és egy 20 koronát tevő évjáradék. Az ajánlatok részletes kimutatása im' ez: I. *Akadémiai tanárok:* Buzás Pál 200 korona, Balogh Ferencz 100 korona, Géresi Kálmán 200 korona, Csiky Lajos 200 korona, dr. Karsa István 200 kor., dr. Kovács Sándor 100 kor., dr. Bacsoni Lajos 100 kor., Liszka Nándor 100 kor., dr. Erdős József 200 korona, dr. Öreg János 100 kor., Sass Béla 100 korona, Tóth Sámuel 400 korona, dr. Török József 100 korona, dr. Ozory István 50 korona, Thót Ferencz nyug. bölcsészeti tanár 100 korona, Menyhárt János nyug. theol. tanár évenként, míg él, 20 korona. II. *Főgymnasiunai tanárok:* Tüdős János 200 korona, dr. Varga Bálint 100 korona, Sinka Sándor 200 korona, Bosznay István 100 korona, Karai Sándor 100 korona, dr. Gulyás István 100 kor., Kovács János 100 korona, Dóczi Imre 100 korona, Tóth Mihály 100 korona, Elek Lajos 100 korona, Nagy Elek 100 korona, dr. Nagy Zsigmond 200 korona, Kulcsár Endre 100 korona, Tóth József 100 korona, K. Kiss József 100 korona, Mácsai Sándor 100 korona. III. *Tanítóképzési tanárok:* Joó István 100 korona, Somogyi Pál 200 korona, Kovács Lajos 50 korona, Orosz István 200 korona, Bencze Zsigmond 100 korona, Sz. Nagy Károly 100 korona. — Járadékkötvényen aláírtak 200—200 koronát: dr. Magoss György városi t. ügyész, Koncz Elek, Kovács Mihály kereskedő, Szabó Antal ügyvéd, Benyáts Emil kereskedő, Tóth Gyula lakatos, Vágó Andor kereskedő. Továbbá Meisels Dezső gazdálkodó 100, Weidner József cipész 50 koronát irtak alá. Alapítványt tettek: özv. Szabó Sándorné és dr. Popper Alajos 200—200 koronást. Készpénzben adakoztak: Kovács Gyula kereskedő 200 koronát, Nagy Jakab gazdálkodó 50 koronát, özv. Széll Jánosné 40 koronát, Mihalovics Istvánné 20 koronát (a férje a gyógyszerész-testület 500 koronás alapítványához külön hozzájárult), Szőke Ferencz iparos, Végh Gyula r. kapitány, Debreczeni Gábor bádogos, özv. Kovács Dánielné 10—10 koronát, Weinberger és Kovács czég 6 koronát, Biró Pál kertész, Jaszencsák Sándor 4—4 koronát, id. Boczkó Sámuel, özv. Szabó Gáborné, Krausz Károly, Biró Armin, Lengyel István, Kraft Ödön 2—2 koronát, Debreczeni József 1 koronát, Stern és Kelemen 40 fillért. Ez összeg gyűjtésében dr. Magoss György és Koncz Elek hitsorsosaink fáradoztak. — Lengyel Imre és Márk Endre, e lelkes és buzgó gyűjtők ivén jelentékeny adományok folytak be ismét. Rösler Richard, Berger Jenő és Horváth János téglagyári vállalata az egyetem esetleges építési céljaira százezer téglát, vagy annak értékét 2800 korona készpénzben ajánlotta fel, ezenkívül a vállalat egyik tagja, Rösler Richárd külön 400 korona alapítványt tett. Vecsey Zoltán birtokos ezer, Harangi Sándor gazdálkodó a maga és neje, Kállai Erzsébet nevében szintén ezer korona alapítványt tettek. Ugyancsak a Lengyel Imre és Márk Endre ivén irtak alá Bészler Károly árvaszéki ülnök és Riesz Henrik kocsigyáros 200—200 koronát, Riesz Károly kocsigyáros 80 koronát, özv. Lédig Lajosné 50 koronát, özv. Tóth Gyuláné, özv. Udvarhelyi Károlyné, Schneer Sámuel 20—20 koronát, Szücs István és Bálint Sámuel 10—10 koronát, Kolláth Teréz, özv. Reiner A.-né, Uray János, Tordai János, özv. Somogyi Dánielné, Ercsei János, Szabó József 2—2 koronát, Lukács Gézané 1 koronát, Györffy Aladár minden egyes fakultásra külön 50 koronát ajánlott. — Erdős József és társa Csiky Lajos hittanárok ivén Csák Amália kisasszony 800 korona alapítványt tett, a melynek kamatai már a jövő évtől kezdve az egyetemi alapot illetik. Az ő ivőkön adakoztak még: Steinberger Gyula

mérnök 200 koronát, dr. Kósa Zsigmond kir. ügyész 20 koronát, Ladányi Gyula anyakönyvvezető lelkész 10 évig fizetendő 10—10, tehát 100 koronát, Csobán József, Polgári Sándor 6—6, Balogh Ferencz gazdálkodó 4, Szabó József, Pongor János 2—2, Perge Sándor, özv. Gyuricska Jánosné 1—1 koronát, Boldog Dávid, özv. Ökrös Jánosné 80—80, Gombos József 60, Kovács Imre, Major Péterné, özv. Szabó Mihályné, Pető Károly, Fekete Antal, Korom Károly, Kiss Mihály, Molnár János 40—40, Nagy Péter, özv. Taubinger Antalné, Tömösvári Mihály, özv. Szabó Mihályné 20—20 fillért. Nevezett két hittanár *eddigi* gyűjtése 1148 korona 20 fillérre megy. — A dunamelléki egyházkerület érdemdús és tevékeny püspöke, *Szász Károly* ő mltga pedig, főtiszteletű püspökünkhöz intézett iratában arról értesít, hogy egyházkerületében a debreczeni egyetem részére idáig *4191 korona* és 8 fillér gyűlt be, melyet gyümölcsösztetés végett egyik fővárosi bankban helyezt el. Dunamellékéről bizonyára még ezentúl is fogunk lelkes adományokat jelezhetni. — *Reichmann Ármin*, izr. hitközségi elnök, szintén páratlan buzgóságot és odaadást tanúsít a gyűjtésben, úgy hogy ő egymaga idáig 2520 koronát szolgáltatott be gyűjtése eredményeként a püspöki hivatalhoz. Ivén újabban adakoztak: Weinberger Lajos főtőzsdés 200 korona, Fisch Ignác birtokos (N.-Léta) 200 korona, Biedermann József nagykereskedő 100 kor., dr. Popper Mór ügyvéd 100 kor., Weinberger Lajos nagykereskedő 50 korona, Fischer Adolf nagykereskedő 50 korona, Tafler Ignác 30 kor., Falk Imre és társa nagykereskedők 20 korona, Liedermann Mihály 20 korona aranyban, Rosenfeld Jakab 20 korona, dr. Freund Jenő ügyvéd 20 korona, Fülöp Jakab 10 korona, Schmidt Soma 10 korona, Léderer Márton (Élesd) 10 korona, Neumann Sámuel 5 korona, Kocsis József 2 korona, Szilágyi Menyhért 2 korona, Blum Lajos 2 korona, Fényes Ákos 2 korona, Schwarcz Jakab 2 korona. Ehhez járul Hochfelder Jakabnak 50 koronáról szóló alapítólevele, mely összeget az alapító a jövő évben fog kifizetni. — Fenkölt gondolkozásáról tett tanubizonyoságot *dr. Jámbor Mihály* hajdu-sámsoni orvos, a ki a püspöki hivatalban, bizonyára tanügyi célra szóló alapító levelet helyezett el végrendelet alakjában, egyszersmind régebbi tápintezeti alapítványát is 200 forintra egészítvén ki. — *Balmaz-Ujváros* lelkes közönsége meg, e hó 18-ikán *Ferenczy Elek* főszolgabíró indítványára 5000 koronás alapítványt szavazott meg a debreczeni egyetem javára, a mely cselekedet által e város lakossága a tiszta hazafiság és józan tudományosság kultuszát példaadólag kívánta előmozdítani. — *Vidékről* adakoztak még: Bot-Palád 30 koronát, Csenger-Ujfalu 8, Keér-Semjén 6 korona 50 fillért, Pusztá-Daróc 6 koronát, Rápolc 14 korona 70 fillért, a méhklaki egyház 11 koronát.

— **Guttenberg Pál**, budapesti tanár e hó 16-án d. u. 5 órakor, a városháza nagy tanácsstermében, jobbára válogatott közönség előtt, előadást tartott arról, hogy a felnőttek oktatása miként történik Angliában és a skandináv államokban. Kitérve az egyetemi szemináriumi oktatás és a magántanárság intézményének vázolására, elbeszélte, hogy Angliában különösen elterjedt a szórványos egyetemi oktatás, az úgynevezett „University Extension“, a mi abból áll, hogy az önkényt jelentkező és bármely élethivatásban levő felnőtt hallgatók, az illető előadó vagy tanító által szabadon választott tárgyról bizonyos számú lecke-órán tájékozást szereznek, a kérdéshez magok is hozzá szólnak s felfogásuk eredményét írásba is foglalják. Az ilyen

szórvány-oktatás legtöbbszörre összeköttetésben van az egyetemekkel, sőt eredetileg innen is indult ki; ennek czélja voltaképen az, hogy az érett felfogású felnőtt nemzedék az egyetemen tárgyalt tudományokról tájékozást nyerjen. Hasonló jellegű a skandináv államokban felnőttek oktatása végett szervezett oktatási intézmény is, csak hogy már ennek a czélja az, hogy világnézetet keltsen a társadalom egyes rétegeiben. Ugy ezt az előadást, mint a másnap délelőtt 10 órakor ugyanazon helyiségben „a kézi ügyességi oktatásról“ tartott felolvasást, az érdeklődő közönség figyelemmel hallgatta végig, s az előadót zajosan megéljenzte.

— **Kitüntetés.** Velkei Pál kir. tanfelügyelő f. évi decz. 18-án adta át N.-Kállón a városházánál a községi és egyházi előjáróság s a tanítóársak jelenlétében ünnepélyesen Berta János ref. tanító s orgonistának a m. kir. földművelésügyi miniszterium elismerő oklevelét s mellé 100, azaz száz o. é. frt jutalmat a fatenyésztés és fanemesítés terén 18 év óta kifejtett buzgalma jutalmául. A kitüntetett Berta János hálás szavakkal köszönte meg a kitüntetést, igérvén, hogy jövőre is elkövet erejétől telhetőleg mindent a fanemesítés érdekében. Az ev. ref. egyház részéről Görömbei Péter lelkész adott kifejezést az egyházi előjáróság a felett való örömeinek, hogy egyik munkatársukat ilyen megérdemelt kitüntetés érte, s miután hangsúlyozta azt, hogy a magas kormány kitüntetése és jutalma Berta János úrban teljesen méltó egyéniségre esett, egyben a tanító urat, valamint a többi tanító urakat is, a kik a mellett, hogy iskoláikban kitűnő sikert mutatnak, mindnyájan fáradoznak a fanemesítés terén, azon kívül egyik dalárdát vezet s az állami reáliskolában tanít, másik az ipariskolai tanítás terén szerez érdemeket stb. stb., — a tanfelügyelő úrnak továbbra is jóakarátába s pártfogásába ajánlotta. Ezzel a kellemes ünnepség véget ért.

— **Két gyakorlati kérdés.** A közelebbi időben két ifjú segédlelkész intézett hozzánk levelet, útbá igazító véleményünket kérvén bizonyos, előtűnik forgott esetekben. Elsőben is *Nagy Lajos* körös-ladányi s.-l. és okl. tanító azt kérde tőlünk: „Vajjon a legújabbban alkotott zsinati törvények rendelkezései a temetéseknel eddig szokásos és a nép által még mindig kedvelt búcsúztatókat illetőleg miként intézkednek? Eltörölnököknek parancsolja-e azokat végleg, vagy meg is engedi, hogy a hol ahhoz ragaszkodik a nép, az továbbra is fentartható? És végül a még nem szentesített zsinati törvényeknek épen a búcsúztatókat illetőleg, van-e már is tiltó erejük?“ — Királyi szentesítés alatt levő új zsinati törvénykönyvünk, 134. §-ában szóról-szóra ismétli eddigi zsinati törvénykönyvünk 116. §-ának azon intézkedését, hogy „a temetés az illető egyházkerület által megszabott szertartással történjék.“ Közelebbi zsinatunkon, tudomásunk szerint, a búcsúztatókról egyáltalában nem volt szó. Az tehát a kérdés, hogy a mi tiszántúli egyházkerületünk mit szabott meg ezen tekintetben. Erre megtaláljuk a feleletet 1889. évi tavaszi egyh. ker. közgyűlésünk j.-könyvének 55. számában, a mely szerint egyházkerületünk „a *verses* búcsúztatókat egész határozottan eltiltja, a mely tanítóknak vagy kántoroknak hiványukban befoglaltatnak, hogy sirbeszédet tarthatnak, annak gyakorlása továbbra is engedélyeztetik, de nem versekben foglalva, hanem egyszerű folyékony prózában.“ Ez a tényállás. Megjegyezzük még azt, hogy a még meg nem erősített zsinati törvényeknek semmiben sem lehet sem tiltó, sem parancsoló erejük. — A második levél így szól: „A közelebbi mult újbóri úrvacsora-osztás előtt egy fiatal lelkész azt a meglepő

nyilatkozatot tette előttem, hogy ő csak közönséges úrvacsora-osztási beszédet és ágendát fog tartani, amaz egyszerű okból, mert az idén az ő gyülekezetét teljesen megfosztotta a filoxera a szüret áldásától. És úgy tett, a miként beszélt. Az istenitiszteleten egyetlen szót sem hallottam sem az imádságban, sem a prédikációban, sem az ágendában az *újbor zseugéjéről*. Ha Norvégiában történt volna e dolog, nem csodálkoznám rajta; úgyde az illető lelkész gyülekezetének bortermő hegygyel ékeskedő határa van s a község közepén sorban épített pinczék előtt még nem nagyon gyepesedett be az út; mert még egy pár évvel ezelőtt volt olyan a milyen szüretje. Továbbá az a gyülekezet évenként százakat fizet behivatalnokainak mustválság czímen s így ők egyáltalában nem mondhatják el, mint az adózó egyháztagok, hogy t. i. a szüret felől való vig éneklésök elesett. Végül érdekes jelenség az, hogy nem lévén újbor a községben, a szomszédban lakó urasághoz fordultak, a ki az ő újból plántált oltott szőlőjéből készült újborral ajándékozta meg a szükségben levőket. Én abban a szomorú tényben, hogy a gyülekezet ez évben bort nem szűrt, teljességgel nem látok olyan okot, mely az illető lelkészt fölmentené az említett istenitiszteletnek speciálisan alkalmivá tételétől s e nézetemnek előtte kifejezést is adtam. Ha a hallgatóság örömeiben részt veszünk a bő termés idején és ha osztozunk bánatában akkor, midőn az Ur keveset adott a föld javaiból: elhallgassunk-e a vigasztalás szavaival a jelenlegi csüggesztő időben, midőn semmi sem termett? Egy gyülekezet, a mely lelkészének tetemes mustpénzt fizet, daczára annak, hogy mustból egy garas jövedelmet sem nyert, megvárja a lelkésztől, hogy ha újbort tétetett föl gondnokával az úrasztalára, adja okát eme cselekedetének, szóljon annak az újbornak a jelentőségéről; mert ha erről szólani nem tartja é demesnek, akkor fölösleges volt minden módon újbor után járni; nemcsak fölösleges, de annak semmi értelme nincs. Előttem ez az istenitisztelet a maga színtelenségével nagyobb visszatszést szült, mintha például karácsony ünnepén egy egészen közönséges beszédet hallanék az ünnepi szónoktól. Mint a gyakorlati theologia tanárát, kérem föl tanár urat, méltóztassék felvilágosítani, hogy az illető lelkész helyesen járt-e el e dologban? Szarka Tamás. Distingválunk kell e kérdést illetőleg az elmélet és a gyakorlat között. Elméletileg véve a dolog, már Fördös helyteleníti azoknak szokását, kik az úrvacsorai ágendát az ünnepi alkalomra vonatkozással készítik, tartván karácsonyi, husvéti, pünkösti, újkenyeri, újbori stb. úrvacsorai ágendákat, holott ezen beszédeknek csak egy fő tárgyuk van: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre, az Urnak halálát hirdessétek, míglen eljövend.“ S bizonyos is, hogy ezen beszédekben az illető ünnepi alkalmat csak mellékesen kell jelzeni. Ámde, gyakorlatilag véve a dolog, mivel a mi magyar ev. ref. egyházunkban 1881/2. törvénykönyvünk 104. §-a által elismert, s királyi szentesítés alatt levő, közelebb hozott egyházi törvényeink 121. §-a is szó szerint ismételtel jelzett „fennálló rend és szokás szerint“ évenként hat különböző ízben szolgáltat ki az úrvacsora és pedig újborra is október utolsó vagy november első vasárnapján: az illető lelkész úrnak ezen rendtől és szokástól, nézetünk szerint, eltérnie nem lett volna szabad, s legalább egyházi beszédében az újborról, vagy annak a szomorú körülmények miatt elmaradásáról, arról, a mire ez tanít bennünket, meg kellett volna emlékeznie. Persze, kényemesebb dolog annál egy közönséges beszédet adni elő; de azt már nem hiszem, hogy ezzel a gyülekezet

épülését előmozdítanók. A felszólalás jogos, mert az alkalmosság mellőzése, a jól értelmezett elmélet szerint is, csak az úrvacsorai ágendára vonatkozik, de épen nem az azt megelőző alkalmi imádságokra és egyházi beszédre.

A kérdézet.
— **Téli Ujság.** Ez évben már három szám jelent meg e vallásos néplapunkból, mely decz.—január hónapokban összesen 13 számban lát évenként napvilágot. Szerkesztője Budai János berek-böszörményi lelkész, kiadója Hornyánszky Viktor. Örömmel jelezhetjük, hogy e kis lapunk, ez a mi régi jó barátunk, most is a régi megszokott csapáson halad: czikkeivel épít, szellemével emel. Melegen ajánljuk.

— **Felvilágosításul.** T. Szerkesztő urak! B. lapjok 49-dik számában „A karácsoni legációk“ cím alatt egy kis rövid közlemény jelent meg a „Különlék“ rovatban. Nem kell hozzá nagy talentum, hogy a Debreczenhez közelfekvő d-i nagy egyházban bárki felismerje a derecskei ev. ref. egyházat; mivel pedig nevezett egyház úgy belső, mint külső előjáróinak nincs okuk a tudósító által nehézményelt eljárás miatt bárki előtt titkolózni vagy pirulni, és másfelől, hogy az úgy ne csupán egy oldalról legyen megvilágítva: álljon itt az arra vonatkozó jegyzőkönyv teljes szövegében. „Olvastatik t. Szabó Imre s.-lelkész és Buray János s.-tanító folyamodványa, melyben mindenik azon kérelemmel fordul az egyháztanácshoz, hogy őt részesítse a karácsoni legáció jótéteményében. Gyűlés, tekintve, hogy Szabó Imre s.-lelkész úrnak főnökénél úri ellátása s ezen felül 200 frt készpénz fizetése van; tekintve, hogy egyháztanácsunk e f. évi szept. 24-én, tehát csak a legközelebbi gyűlésen javította fizetését 50 forintra; tekintve, hogy nevelői működésével is keresett ez év folyamán pár száz forintot; tekintve, hogy a legközelebbi husvét ünnepén testvéröcsse volt a derecskei ev. ref. egyház igen megkedvelt s nagyon szépen jutalmazott legátusa; tudva végre, hogy kérvényének beadása előtt pár nappal még ugyanezen öcses számára ígékelt egyházunkat karácsoni legáció gyanánt elnyerni: egyhangúlag hozott végzéssel kimondja, hogy jelen alkalomból a karácsonyi legáció jótéteményében Buray János s.-tanítót részesíteti, kinek 350 frt fizetésén kívül semmi mellékjövedelme avagy ellátása nincs, pedig községünk és egyházunk társadalmi életében oly szerepet tölt be, mely bármely ifjúnak dicsőségére válik s e szerepkörben hasonlíthatatlanul nagyobb szüksége van az anyagi támogatásra, mint soraink között bárkinek.“ E jegyzőkönyvből világosan kitűnik, hogy az egyháztanács nem a s.-lelkészt, hanem annak azt az 1. éves joghallgató öcsjét *mellőzte most*, ki a f. évi husvét ünnepén volt a derecskei ev. ref. egyház legátusa; kitűnik továbbá, hogy a legközelebbi karácson után következő bármelyik ünnepén *lehet* t. Szabó Imre s.-lelkész úr legátus. Nem nyilvánul azonban ki az, hogy az a kicsinyelt s.-tanító, az általa szervezett dalárdával már több száz forintot keresett össze különféle jótékony czélokra; továbbá, hogy nemcsak városunk, hanem vidékünk intelligens közönségének is sok kellemes estélyt szerzett s ünnepélyt létesített karmesteri buzgalomával: nem nyilvánul továbbá ki az sem, hogy az a kicsinyelt s.-tanító nem egyszer helyettesítette már Szabó Imre s.-lelkész urat, mint jó barátját a szószekben, és hogy *ez adta be előbb a kérvényét, nem pedig a s.-lelkész úr*; nem tűnik ki fenti j.-könyvből az sem, hogy míg a lelkész maga fizette a segédjét, csak száz forint volt a jövedelme, meg a hívek buzgóságából befolyó némi melléklet, mi tudunkkal ma is megvan, míg a s.-tanító-

nak nincs. Ifjú tudósítónak végre két körülményt ajánlok nagybecsű figyelmébe: szíveskedjék visszatekinteni az „electio“-k hosszú során s jegyezgesse fel, hogy a derecskei egyházat a közeli években hányszor sikerült az arra érdemes ifjúnak elnyerni? Értsem az érdemesség alatt részint a tanulói években való előhaladást, részint pedig azt a különféle minősítéseket, melyek alapján az ily nagy egyházakra valaki aspirálhat. S ha kielégítő eredményre nem vezetne kutatása: vessen az ifjúság azon részére követ, a melyik *nem győzi várni az ő idejét*, hanem üzletszerűen zaklatja folyamodványaival vagy leveleivel a nagyobb egyházak lelkészeit. Továbbá kegyeskedjék „a jövő évi karácsoni legátus“ úr, úgy a régi, mint közelmúltban volt derecskei legátus vagy supplikánsként itt megfordult tiszteletreméltó egyéneknél utántudakozódní, hogy akár a lelkész vagy tanítóházánál minő ellátásban, bánásmódban s méltánylásban részesültek Derecskén? Bárki legyen különben a neheztelő tudósító: ne vegye rossz néven, ha, mint a derecskei ev. ref. egyháztanács egyik szerény presbytere és jegyzője, bátor vagyok kijelenteni, miszerint egyháztanácsunk mindig tudta s ma is tudja és akarja az érdemet jutalmazni, a nélkül, hogy valakinek e tekintetben a tanácsát igényelné. Derecske, 1893. decz. 11. Uray Gyula, egyh. tan. jegyző. — Kiadtuk e felvilágosítást, mert az „Audiatur et altera pars“ elve alapján ki is kelle adnunk. Csak egy szavunk van hozzá és ez az, hogy mi nekünk az ég alatt semmi kifogásunk nincs a szóban forgó s-tanító úr ellen, őszintén becsüljük ezen nyilatkozatban is felsorolt érdemeit, de, bocsánat, a tanuló ifjúság feljajdulását e nem nyomhatjuk, mert a legácziói jótétemény, *szerény véleményünk szerint*, első sorban *mindig és mindenütt* ezt illeti meg. A tényálláson e felvilágosítás mitsem változtat. Szerkesztőség.

— **Halálozás.** Részvétellel vettük a gyászírt *Sepsy Géza* adorjani ev. ref. lelkésznek élete 29-ik, házassága 3-ik évében, hosszas szenvedés után f. hó 14-én történt elhunytáról. Ifjú feleség, egy kicsiny leányka, szerető rokonok gyászolják a korán elköltözött hű férj, jó atya és rokon halálát. Legyen nyugodt az Ur szülőjében híven munkálkodott szolga síri álma!

— **Szerkesztőségünkben a jövő újévvél változás állván be, egész tisztelettel, de egyszersmind sürgősen kérjük föl azokat a t. olvasóinkat, kik még részben vagy egészben hátrálékban vannak a Lap díjával, hogy a hátrálékot méltóztassanak mielőbb beküldeni. Sürgősen kell ezt kérnünk, hogy az anyagiakkal való átszámolás munkáján az eddigi és a jövő évi szerkesztőség minél hamarabb és minél könnyebben áteshessék.**

Szerkesztői üzenetek.

D. J. K—a. Nagyon köszönjük a részletes könyvismertetést. Mert eddigi gyakorlatunk szerint cikket egyik évről a másikra nem viszunk át, ezt is eltettük a jövő évre, a mikor mielőbb sort kerítünk reá. — **K. A. B—ny. Sz. I. B—cz.** Szintén jövő évben fogjuk közölni köszönettel vett, igen érdekes cikkeiket.

TARTALOM-JEGYZÉK: Olvasóinkhoz. — A karácsoni örömhír. Dr. Erdős József. — Még egyszer „a debreczeni ev. ref. főiskola történetének megírásához.“ Görömbei Péter. — Tárcza: A „Római propaganda“ statisztikájából. Dr. Szlávik Mátyás. — T a n u g y: Felekezeti elemi iskoláink bajai. Felsővégesi lelkész-tanító. — Közéletünk: Válasz a „Lelkipásztori verseny“ című cikkekre. Mózes András. — Különfélék. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

CSIKY LAJOS és Dr. BACZONI LAJOS.

Debreczen, 1893. „Csokonai“ nyomda és kiadó részvény-társaság nyomása. — 1822

Pályázat.

A beregi ev. ref. egyházmegyébe kebeleztet *bereg-somi* ev. ref. egyház lelkészi állomására pályázat nyittatik.

Jövedelem:

a) 50 köböl tiszta, rostált búza, pr. 6 frttal	300 frt
b) 20 köböl tiszta, rostált gabona, pr. 4 frt 50 krral	90 „
c) 42 hozás széna, 3 frt 50 krjával	146 „
d) must átlag, a phyloxera miatt csakis	40 „
e) egy újra plántálandó szőlőföld	— „
f) faérték, behozatallal	90 „
g) stóla, circiter	40 „
h) 35,772 □ öl föld, benne 13,800 □ öl kaszáló	— „
i) telek haszna	4 „

Ezen egyház ennél fogva II-od osztályu. A megválasztott állomását csak 1895. tavaszán foglalhatja el.

A kellően felszerelt pályázati kérvények bezárólag jövő 1894. év január hó 9-ig, Jándra, — u. p. Vásáros-Namény — a beregi h. esperesi hivatalhoz küldendők be.

Debreczen, 1893. deczember 21-én.

KISS ÁRON
püspök.

Pályázat

hirdettetik a *f.-almási* ev. ref. egyház kántor-organista-tanítói állásra. Évi fizetés a következő:

1. 160 frt készpénz; ávnegyedenként 40—40 forintjával az egyház pénztárából előlegesen fizetve. —
2. 18 köböl tiszta, rostált búza. —
3. Nyolcz szekér széna. —
4. Hat öl tűzifa. —
5. Hat darab szarvasmarhára, 2 sertés s ez utóbbi egy évi szaporulatára szabad legeltetés; e jogok el is adhatók. —
6. Fordulónként (3 fordulóra) 450 □ öl szántóföld, az egyház tagjai által megszántva. —
7. Tanköteles gyermekektől 1 véka szemes tengeri, vagy e helyett 1 forint és egy csirke. Tankötelesek száma 60—70-ig; ezek közül 10 az egyháztanács által kijelölve, tandíjmentes. Stóla. —
8. Lakás természetben, 3 szoba, konyha, külső és belső kerttel.

Az állás legkésőbb 1894. év febr. 1-én foglalandó el.

Kérvények, a szükséges okmányokkal felszerelve, 1894. év január hó 15-ig alulirothoz küldendők.

F.-Almás, Ugocsamegye, u. p. Kökönyözd.

Tegze László
ev. ref. lelkész.